

Peter Clarke, *The Keynesian Revolution in the Making* (1924-36), Oxford: Oxford Press, 1988, 348 s., £ 28,50.

Peter Clarke er historiker. Denne bog henvender sig derfor især til læsere, der interesserer sig for økonomisk historie og/eller teorihistorie.

Scenen er sat i mellemkrigstidens England med nationaløkonomen John Maynard Keynes (1883-46) som den centrale skikkelse. Hovedtemaet er samspillet mellem økonomi og politik i diskussionen af bekæmpelsen af massearbejdsløshed. I den omhandlede periode var arbejdsløsheden på intet tidspunkt i England på under 10 procent af de forsikrede, og i begyndelsen af 1930'erne når den op over 20 procent.

Det er ikke to tilfældige årstal, Peter Clarke har valgt som start- og sluttidspunkt for skabelsen af fundamentet for den keynesianske revolution. 1924 er nemlig året, hvor Keynes første gang stiller det spørgsmål, om der kan gøres noget ved arbejdsløsheden. En artikel trykt i det liberale ugeskrift *Nation* bærer overskriften: »Does unemployment need a drastic remedy?«. 1936 udkommer Keynes' hovedværk *The General Theory of Employment, Interest, and Money*.

Bogen er spændende som en kriminalroman. Vil det lykkes for Keynes at få ram på »skurken« og få opstillet en konsistent teori til forklaring af arbejdsløsheden. Vi følger Keynes som politisk agitator, som medlem af Macmillan-Kommissionen, og som økonomisk teoretiker.

Det lykkes Clarke at give en klar fremstilling af, hvad der var den dominerende holdning til disse økonomiske spørgsmål i mellemkrigstiden. De traditionelt tænkende økonomer havde en perfekt fungerende markedsøkonomi som referenceramme. Så hvis der er arbejdsløshed, må forklaringen være den simple, at lønnen er for høj. Der er kun én måde at afhjælpe arbejdsløshed på, og det er lønnedgang, konkluderede de klassiske økonomer. Og vil lønnen ikke falde, må det være fagforeningernes skyld.

Vi følger udviklingen i Keynes' argumentation op gennem 1920'erne, hvor han i stigende grad tager afstand fra forslag om lønnedsettelse. Generalstrejken i 1926 har overbevist ham såvel som det liberale parti om, at lønnedgang ikke er vejen frem. Han går sammen med Lloyd George i en anbefaling af offentlige investeringsarbejder, som et alternativt middel.

Til gengæld allierer den konservative regering sig med embedsmændene i et teoretisk modangreb mod Keynes-Lloyd George op til valget i maj 1929. Embedsmændene stiller spørgsmålet: »Hvor skal pengene til de offentlige investeringer komme fra?«. Det såkaldte »Treasury View« har nemlig som forudsætning, at den samlede opsparing, der står til rådighed for samfundet, er af en given størrelse. Hvis det offentlige beslaglægger en større del af opsparingen, bliver der kun plads til færre private investeringer. Et synspunkt, som stadig lever i bedste velgående blot under betegnelsen »Crowding Out«.

Clarke redegør enestående klart for, hvorledes Keynes' argumenter udvikler sig gennem diskussionen af »Treasury View«. Dette sker blandt andet ved at stille det retoriske spørgsmål, om denne Crowding Out-effekt også gælder de private investeringer indbyrdes?

Peter Clarke, *The Keynesian Revolution in the Making* (1924-36), Oxford: Oxford Press, 1988, 348 s., £ 28,50.

Peter Clarke er historiker. Denne bog henvender sig derfor især til læsere, der interesserer sig for økonomisk historie og/eller teorihistorie.

Scenen er sat i mellemkrigstidens England med nationaløkonomen John Maynard Keynes (1883-46) som den centrale skikkelse. Hovedtemaet er samspillet mellem økonomi og politik i diskussionen af bekæmpelsen af massearbejdsløshed. I den omhandlede periode var arbejdsløsheden på intet tidspunkt i England på under 10 procent af de forsikrede, og i begyndelsen af 1930'erne når den op over 20 procent.

Det er ikke to tilfældige årstal, Peter Clarke har valgt som start- og sluttidspunkt for skabelsen af fundamentet for den keynesianske revolution. 1924 er nemlig året, hvor Keynes første gang stiller det spørgsmål, om der kan gøres noget ved arbejdsløsheden. En artikel trykt i det liberale ugeskrift *Nation* bærer overskriften: »Does unemployment need a drastic remedy?«. 1936 udkommer Keynes' hovedværk *The General Theory of Employment, Interest, and Money*.

Bogen er spændende som en kriminalroman. Vil det lykkes for Keynes at få ram på »skurken« og få opstillet en konsistent teori til forklaring af arbejdsløsheden. Vi følger Keynes som politisk agitator, som medlem af Macmillan-Kommissionen, og som økonomisk teoretiker.

Det lykkes Clarke at give en klar fremstilling af, hvad der var den dominerende holdning til disse økonomiske spørgsmål i mellemkrigstiden. De traditionelt tænkende økonomer havde en perfekt fungerende markedsøkonomi som referenceramme. Så hvis der er arbejdsløshed, må forklaringen være den simple, at lønnen er for høj. Der er kun én måde at afhjælpe arbejdsløshed på, og det er lønnedgang, konkluderede de klassiske økonomer. Og vil lønnen ikke falde, må det være fagforeningernes skyld.

Vi følger udviklingen i Keynes' argumentation op gennem 1920'erne, hvor han i stigende grad tager afstand fra forslag om lønnedsettelse. Generalstrejken i 1926 har overbevist ham såvel som det liberale parti om, at lønnedgang ikke er vejen frem. Han går sammen med Lloyd George i en anbefaling af offentlige investeringsarbejder, som et alternativt middel.

Til gengæld allierer den konservative regering sig med embedsmændene i et teoretisk modangreb mod Keynes-Lloyd George op til valget i maj 1929. Embedsmændene stiller spørgsmålet: »Hvor skal pengene til de offentlige investeringer komme fra?«. Det såkaldte »Treasury View« har nemlig som forudsætning, at den samlede opsparing, der står til rådighed for samfundet, er af en given størrelse. Hvis det offentlige beslaglægger en større del af opsparingen, bliver der kun plads til færre private investeringer. Et synspunkt, som stadig lever i bedste velgående blot under betegnelsen »Crowding Out«.

Clarke redegør enestående klart for, hvorledes Keynes' argumenter udvikler sig gennem diskussionen af »Treasury View«. Dette sker blandt andet ved at stille det retoriske spørgsmål, om denne Crowding Out-effekt også gælder de private investeringer indbyrdes?

A Treatise on Money fra 1930 er Keynes' første større teoretiske værk, der dog delvist udspringer af den overvejende politiske strid. Clarkes hypotese er, at *A Treatise on Money* er en form for teoretisk efterrationalisering, hvor Keynes forsøger at påvise, at der er grus i markedsmekanismen mange andre steder end på arbejdsmarkedet. Valutakursen er for høj, hvorved renten bliver for høj, hvorved opsparingen bliver større end investeringerne. Derfor, konkluderer Keynes, kan offentlige investeringer medvirke til at afhjælpe arbejdsløsheden. Så langt, så godt.

Labour vinder valget. Den nye regering nedsætter en kommission til at undersøge, hvad der kan gøres mod arbejdsløsheden. Keynes bliver en af hovedfigurerne i dette kommissionsarbejde, hvor en række »vidner« afhøres. Clarke giver Keynes en næsten Perry Mason-agtig rolle, hvor ikke mindst embedsmændene fra Finansministeriet og Bank of England bliver krydsforhørt. Mens kommissionen arbejder, stiger arbejdsløsheden dramatisk – hvilket lammer Laborur-regeringen, der i kampen mod budgetunderskud og spekulation mod pundet fører en forsigtig politik – meget lidt påvirket af Keynes' tanker. Valutakrisen får regeringen til at falde, og England går fra guldet i september 1931.

Udviklingen i Keynes' tanker fra 1930, hvor *A Treatise on Money* udkommer, og til 1936, kalder Clarke: »A Revolution in Economic Theory?«. Hans tese er, at Keynes fra at have været teoretisk pragmatiker i sine tidligere arbejder nu bliver pragmatisk teoretiker. Universitetsforelæsningerne bliver genoptaget i Cambridge. Keynes har en kreds af unge økonomer omkring sig, der på en kritisk, konstruktiv måde piller *A Treatise on Money* fra hinanden. Clarke viser, hvorledes de enkelte teoriblokke gennem en lang og sej intellektuel proces falder på plads i *General Theory*. Det er teorien om den effektive efterspørgsel, der står klar for Keynes i 1932, som katalyserer processen. Det afgørende nye i *General Theory* er – efter Clarkes vurdering – påvisningen af, at en arbejdsløsheds*ligevægt* kan opstå, selvom der ikke er grus i markedsmekanismen. En væsentlig opgave for den økonomiske politik bliver derfor at sikre, at den samlede efterspørgsel hverken bliver for stor eller for lille.

Bogen munder ud i en lovprisning af Keynes' teoretiske arbejde. Clarke fremhæver bruddet med den (neo)klassiske forudsætning, at der altid vil være fuld beskæftigelse i ligevægt, som den afgørende teoretiske landvinding. Hans fremstilling af udviklingen fra *A Treatise on Money* er baseret på et meget grundigt kildestudium, hvilket gør den uhyre interessant at læse. Sideløbende påviser Clarke, at Keynes stort set ingen indflydelse havde på den økonomiske politik i mellemkrigstiden. Der føres en helt traditionel finanspolitik baseret på ønsket om at balancere statsbudgettet frem til 1935. Først da oprustningen begynder, bliver der tale om, at underskud kan lånefinansieres.

Bogen kan læses på to niveauer. For det første er det en overordentlig veldokumenteret beskrivelse af udviklingen i Keynes' økonomiske tænkning på baggrund af Englands økonomiske/politiske situation i mellemkrigstiden. Alt væsentligt arkivmateriale er gennemgået. For det andet er det en anskuelighedsundervisning i, hvorledes nye tanker fødes og spredes ud i samfundet. Arnestedet er de højere læreanstalter, og samtidig er tidspunktet historiske set gunstigt; thi

den vestlige verden bliver modtagelig for økonomisk styring under og efter krigen (1939-45). At de vestlige økonomier bør styres, er ikke siden blevet anfægtet, hvilket (måske) kan tages som et udtryk for, at det keynesianske budskab har sejret. Det, striden står om i dag, er prioriteringen af målene for den økonomiske politik, samt om, hvor omfattende styringen skal være.

Clarkes bog vil stå centralt i de kommende års diskussion af økonomisk politik og økonomiske doktriners historie.

Jesper Jespersen
Institut for Finansiering
Handelshøjskolen i København

Bruno Dente and Francesco Kjellberg (eds.), *The Dynamics of Institutional Change. Local Government Reorganization in Western Democracies*, London: Sage Publications, 1988, 191 s., £ 25.00.

Statsministeren har som bekendt luftet muligheden af en ny kommunalreform, der skulle føre frem til en reduktion af antallet af kommuner fra de nuværende 275 til godt 75 kommuner. Et forslag, der ikke har vundet udelt tilslutning i alle hjørner af Folketinget og regeringen, men som er i god overensstemmelse med de hidtidige tendenser og bestræbelser i de fleste vestlige lande.

Både for den mere akademisk interesserede læser og for den, der leder efter argumenter i forbindelse med en eventuel kommende diskussion, er der meget at hente i denne bog om kommunalreformer i de vestlige lande. Og det er der såmænd også for den, der retter søgelyset mod det parlamentariske spil.

Med udgangspunkt i en ECPR workshop i 1984 fremlægger de to redaktører ud over deres egen indledning syv bidrag og drøftelser i relation til beskrivelser af forholdene i USA, Skandinavien, Finland, England, Frankrig og delvis Italien. Indledningsvis fastslår redaktørerne, at de omfattende kommunalreformer, der kan anskues som et lærestykke om dynamikken bag institutionelle forandringer, må forstås og drøftes i lyset af velfærdsstatsudviklingen. Dernæst understreges det, at reformerne ikke kan drøftes under et, men at de nødvendigvis må opsplittes i deres strukturelle og processuelle elementer mm. for at få den fulde forståelse af dynamikken og de bagvedliggende drivkræfter. Mens de efterfølgende beskrivelser respekterer og bekræfter værdien af denne anbefaling, er der dog blandt bidragsyderne markante variationer i forhold til velfærdsstatssynsvinklen, der direkte tilbagevises i den engelske skildring. Hvad der er fælles for de forskellige forfattere er derimod, at de skildrer kommunalreformerne i lyset af en række sociale og økonomiske udviklingstræk og deres politiske gennemslagskraft. Bogen afviger dermed såvel fra rendyrkede strukturanalyser på et makroniveau og fra aktøranalyser på et mikroniveau.

Den kompleksitet i argumentationen, som kan blive konsekvensen af et sådant udgangspunkt, præger bogens første bidrag af Douglas Ashford om socialpolitik og decentralisering i velfærdsstaterne. Kapitlet vil formentlig være af interesse